



– Oli syksy ja lehdet putoilivat. Joka paikassa oli keltaista ja oranssia. En saanut rauhaa ennen kuin olin tehnyt tämän gobeliinin, Merike kertoo. Työ on nimeltäänkin Syksy.

LIISA UUSINIITTY
KUVAT LEENA LOUHIVAARA

Virolainen Merike Männi luo mielikuvitusta pulppuavia kuvakudoksia kuuntelemalla sydämensä ääntä. Sydän kehottaa häntä katsomaan pienen ja kauniin Viron monimuotoista luontoa ja vaihtelevia vuodenaikoja.

Keskimittainen, ruskeisiin vakosamettihousuihin pukeutunut nainen odottaa Tallinnan lauttasatamassa. Hymyilevät, hoidetut kasvot eivät paljasta ikää, mutta sen verran vuosia on kertynyt, että hän on elänyt maansa historiaa läheltä ja kipeästi. Hän lähtee liikkeelle ja kehottaa seuraamaan perässä. Naisen olemuksessa on jotakin lujan päättäväistä.

– Poikani on autollaan vastassa, mutta hänen on täytynyt ajaa kauemmaksi. Tähän ei saa pysäköidä, Merike selittää.

Seitsemän kilometrin matkalla Nommen kaupunginosaan meillä on aikaa silmäätä, miltä Tallinna näyttää keskiaikaisten muuriensa toiselta puolelta. Merike selostaa paikkoja ja Urmo täydentää hiljaisesti äitiään.

– Tallinnalaiset kauppiat ja merimiehet rakennuttivat Nommen talot pääasiassa 1920-luvulla maaseutuasunnoikseen. Tuon talon rakennutti saksalainen kauppias, Merike osoittaa valkoiseksi rapattua, jyrkkäkattoista ja jämäkkää rakennusta, jonka seinä ruskeat laudat koristavat. Talo olisi peruskorjaajan unelma.

Meriken kotitalo on 1950-luvulla rakennettu karu kerrostalo, jonka etupihaa piristävät pieni nurmikko ja jokunen koristekasvi. Merike asuu toisessa kerroksessa

kahden huoneen ja keittiön sekä pikkuruisen saunan kotiaan.

– Vaihdoin poikani kanssa koteja syksyllä 1999. Hän laittoi tämän asunon kuntoon ja värit ovat hänen valitsemiaan Merike kertoo.

Koti onkin värien riemukas kollaasi. Keittiön seinät on maalattu vaaleanpuunaisiksi. Makuuhuoneen ikkunaverhoissa ja vuoteen tilkkupeitteessä ilakoi oranssi. Olohuonetta hallitsee turkoosi. Huonekauluja on vähän, mutta värit ja isot peilit sekä viherkasvit tekevät kodista avaran ja viihtyisän.

– Minulla oli ateljee keskikaupungilla, mutta siitä piti luopua, kun vuokra oli 1 000 kroonia ja eläkkeeni on vain 1 600 kroonia. Olin 20 vuotta Taideakatemian dosenttina, mutta Virossa kaikki eläkkeet ovat pieniä, Merike selittää.

Hän ei jäänyt murehtimaan, vaan siirsi ateljeen olohuoneensa nurkkaan. Vaatimaton työtila ei lannista hänen luomisvoimaansa. Seinillä riippuu valmiita gobeliineja ja kollaaseja tulevaa Unkarin näyttelyvarten. Hän viimeistelee työpöytänsä ääressä Meren pohja -nimistä silkkikollaasia.

Pulasta puhtia

Merike syntyi 1936 Tallinnassa, itsenäisen Viron tasavallassa käsistään taitavien vanhempien ainokaisena. Isä oli rakennuspiirittäjä, äiti kirjanpitäjä. Meriken lapsuutta varjostivat sota ja Tallinnan pommitukset.

Kankaissa kuvastuu

KOTIMAANI

ET-lehti ilmestyy kerran kuukaudessa • 27. vuosikerta

Toimituksen osoite: Postiosoite PL 100, 00040 Helsinki Media • Katuosoite Höyläämötie 1, 00380 Helsinki
Puhelinvaihe (09) 1201 • Telefax (09) 120 5428/ET-lehti • Sähköposti et-lehti@helsinkimedia.fi

Toimitus: Päätoimittaja Kaisa Larmela • Toimituspäällikkö Irma Salonen • Toimitussihteerit Erkki Kankaanmäki ja



LEHTI
M. 20



Merike ompelee noin neljä tuntia yhteen menoon, mieluiten päivänvalossa. Kollaaseja syntyy nopeammin kuin gobeliineja.

– Ensin tulivat venäläiset, sitten saksalaiset ja sitten taas venäläiset. Moni sukulaisistani joutui Siperiaan ja kotini oli heidän läpikulkupaikkansa.

Levottoman lapsuuden jälkeen olot vähenivät vakiintuivat. Alakoulussa Merike harjoitteli ahkerasti erilaisia pistoja, mutta keskikoulussa ja lukiossa käsityötä ei opetettu. Tuntitolkulla tuleva tekstiilitaiteilija päättää inhoamaansa matematiikkaa ja fyysiikkaa. Kuvamaataidon opetus oli sitä, että oppilaat jäljensivät esineitä.

Meriken luovuus alkoi näyttää ensi oireita, kun hän ryhtyi suunnittelemaan koulutovereilleen 1950-luvulla vaatteita. Kaikesta oli huutava pula.

– Isien housuista tehtiin hameita ja äitien leningeistä puseroita. Jos joku sai ulkomailta vaatepaketin, hän myi vaatteet ja niistä saatiin kangasta. Eräs käsityönopettajani oli mestari purkamaan vanhasta kankaasta tekstiililankaa. Meillä oli paljon hyviä opettajia. Valitettavasti monet heistä joutuivat Siperiaan.

Ylioppilaaksi tultuaan Merike opiskeli vuoden Tarton taidekoulussa, koska hän halusi oppia maalaamaan. Sieltä hän siirtyi Tallinnan Taideakatemiaan ja aloitti kuusi vuotta kestävä tekstiilitaiteilijan opinnot.

– Opiskelemaan oli silloin kuten nykyäänkin vaikea päästä. Kymmeniä haki ja viisi, kuusi hyväksyttiin.

Kotirouvan gobeliinit

Opintojensa loppuvaiheessa 1961 Merike avioitui opettajansa, taideinstituutin kuvanveistolinjan professorin Olav Männin kanssa. Tämä oli vaimoan 11 vuotta vanhempi ja luonut joulukuvanveistäjänä. Myöhemmin mies valittiin tohtoriksi Leningradin yliopistossa.

– Taideakatemiassa oli paljon hyviä tyttöjä, mutta hän valitsi minut, Merike hymyilee.

Hän synnytti nopeaan tahtiin kaksi poikaa, Urmon 1962 ja Ivarin 1963. Vastuu kodista jäi kokonaan hänelle, sillä mies oli paljon menossa.



Työ on ollut minulle

SURUN LÄÄKETTÄ

Kädet kaipasivat kuitenkin tekemistä ja mielessä pyöri ideoita. Merike hankki pystykangaspuut ja alkoi tehdä gobeliineja. Hän arvelee ettei taiteilijalle ole hyväksi, jos hänen työhönsä tulee pitkiä pauseja.

– Kun pärjäsin kulttuuriministeriön järjestämissä kilpailuissa, valtio alkoi tilata töitäni. Joskus pääsin turistimatkalle ulkomaille ja palasin kotiin kassit täynnä lankoja ja kankaita. Viron hallitus kulki vuosikymmenet tiukasti Neuvostoliiton talutusnuorassa. Taiteilijat ja kirjailijat yrittivät urhoollisesti pysytellä kansallisella linjallaan. Gobeliinisia Leninin kuvia Meriken ei koskaan tarvinnut tehdä. Hän suutahtaa pelkästä ajatuksesta.

– Taiteilijan pitää kuunnella vain sydämensä ääntä. Kukaan toinen ei voi sanoa hänelle, millaisia töitä hänen pitää tehdä. Minun työni kumpusivat Viron luonnosta, josta sain voimani. En usko, että virolaiset kirjailijatkaan alistuivat painostukseen. Mieheni kulki paljon Lennart Meren mukana Siperiassa, kun hän tutki suomensukuaisia kansoja. Merikään ei taipunut painostukseen.

Merike valitsi ilmaisumuodokseen gobeliinin, joka on suuritoinen ja vaativa kudonnainen. Tekniikka tunnettiin jo faaroiden Egyptissä. Kutojalla on edessään kankaan nurja puoli ja työ etenee hitaasti. Suurimpia töitään Merike arvelee kuto-neensa vuoden päivät.

– Olen aina halunnut valmistaa työni loppuun saakka, koska silloin luon ne

kahteen kertaan. Vieras kutoja ei täsmällisesti tiedä, mitä värejä haluan käyttää.

Viha on huonoin tunne

Männit omistautuivat taiteelle eikä politiikka kiinnostanut heitä. Olav Männi koki luovan työnsä poliittisessa paineessa lopulta niin raskaana ja ristiriitaisena ettei jaksanut elää. Miehen kuolema 1980 oli Merikelle hirveä järkytys.

– Mieheni oli minulle tuki. Hän ymmärsi minua ja työtäni. Meillä oli hyvä avioliitto, hän sanoo tummuvien silmin.

Olav Männin kuoleman jälkeen loppuivat Meriken tilaustyöt. Hän oli 18- ja 17-vuotiaiden poikien yksinhuoltaja, jonka

Meren pohja. Kollaasin materiaalina muovi ja silkki.



Rohkeiden silkkiverhojen takaa näkyy omena- ja kirsikkapuutarha.

piti selvittää sekä surusta että perheen päiväisestä toimeentulosta. Pari vuotekaisemmin hän oli siirtynyt opettajaksi Viron Taideakatemian tekstiilitaiteen linjasta, josta hän sai pientä palkkaa.

– Minulla oli hyviä ystäviä, joille saattoi kertoa murheeni. Perhe auttoi paljon, mutta on ollut pojistani paljon iloa. Lemmat ovat suorittaneet akateemisen kinnon ja menestyneet, Merike kertoo.

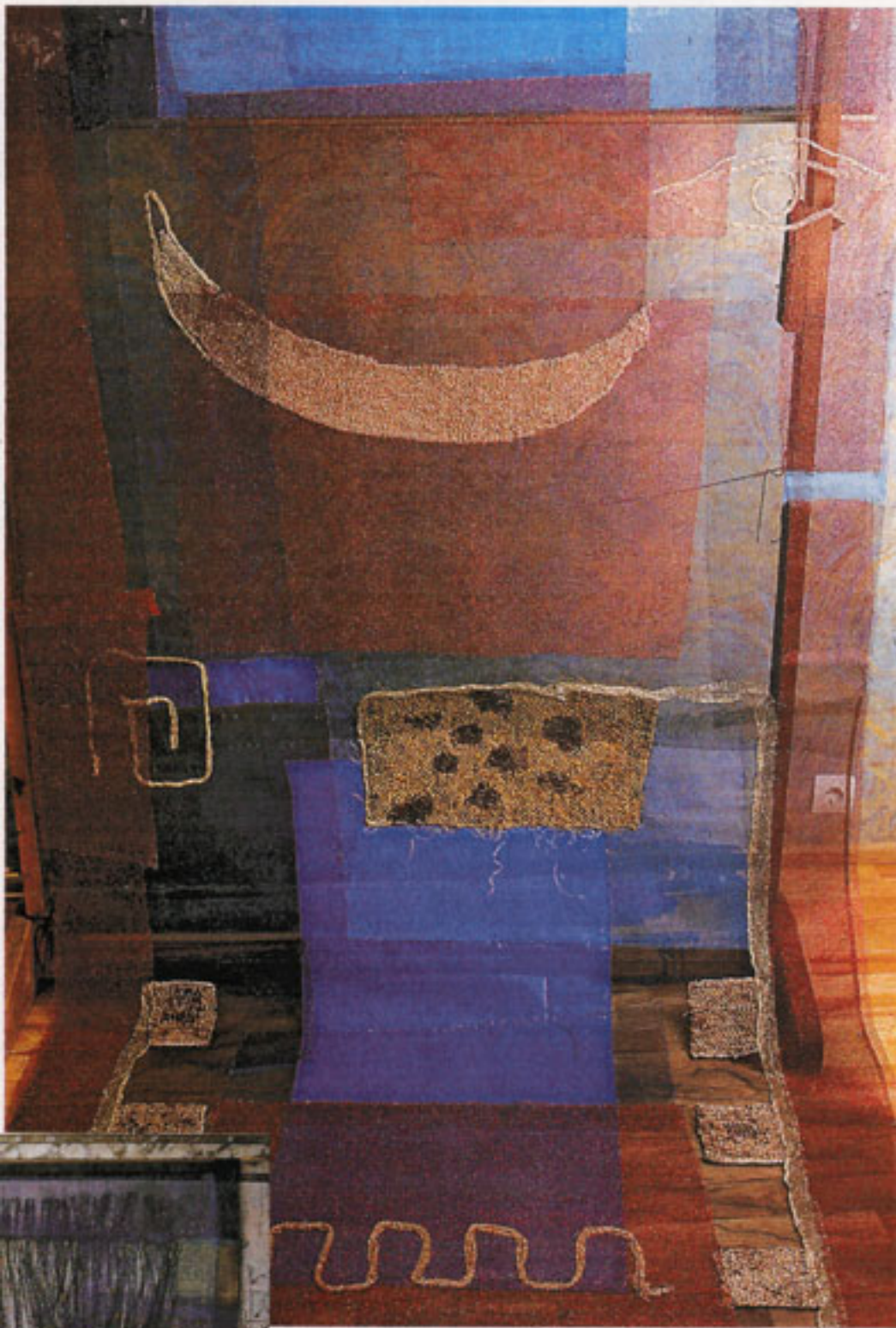
Urmo on tietotekniikan alan yritys-toimitusjohtaja ja Ivari mainostoimiston sisustussuunnittelija. Ivarin koti on edelleen ty virolaisessa sisustuslehdessä. Merike pitää itseään onnellisena ihmisenä.

– Huonot ajat ovat ohi. En ole enää vihainen ketään. Viha on huonoin tunne. Mitä vanhemmaksi olen tullut, myönteisemmin olen alkanut asioida. Teen joka päivä työtä ja opin virheistä. Seuraava työni on aina vähän parempi kuin edellinen.

Jos Merike olisi ruikuttaja, hänellä olisi syytä valittamiseen. Hän kärsii siitä, ettei ole tarpeeksi kova ja markkinahenkinen.

– Meille ei opetettu neuvostoai minkäänlaista markkinointia. Sellaisdettiin hyvin pahana. Minunkin on vaikea myydä töitäni.

Hän on myös karvaasti petetty työnsä uskoiisuuttaan. Yhteistyö suomalaisen tovalmistajan kanssa päättyi, kun tän



Salakirje on gobeliinikudokselle rakennettu kollaasi, jossa on käytetty puuvillalankaa ja tyllikangasta. Kirjoitus erottuu taustalta.

Meriken suunnittelemat kahdeksan mattomallia. Maksua kolmen kuukauden työstä hän ei koskaan saanut. Intiassa kudotut mattonsa hän on nähnyt valokuvissa.

Hänen mielipahaansa lieventävät monet suomalaiset ystävät, joita hän on saanut opettaessaan Wetterhoffilla. Myös oman maan antama tunnustus lämmittää. Virolaiset valitsivat hänet vuoden 1997 tekstiilitaiteilijaksi.

Meriken viimeinen iso tilaustyö on ripustettu Tallinnan kaupunginhallituksen ko-

lisis syntyi Egyptin muistoista. Kollaasissa on käytetty lycra-verkkoa ja puuvillakangasta.

kouhuoneen seinälle. Kaupungin vaakna kuvaava gobeliini näkyy usein televisiuutisissa, kun poliitikkoja haastatellaan.

Käsityön maa

Merike haluaa esitellä Tallinnan vanhassa kaupungissa sijaitsevan gallerian, jossa on hänen omia sekä hänen oppilaidensa taidekäsitöitä. Otamme taksin ja ajamme keskustaan. Tallinna vilisee suomalaisia, jotka suurine kasseineen poikkeilevat erikoisliikkeissä. Monet moittivat hintojen kalliiksi eivätkä osta mitään.

Ohitamme pysähtymättä villatakkeja ja sukkaa kauppaavien mummojen kadunpätkän. Merike arvostaa myös heidän työtään.

– Virossa kaikki osaavat tehdä käsitöitä vaikka materiaalista on ollut pula. Lounais-Virossa on hyviä kehräämöitä ja talloissa pidetään lampaita. Naiset ovat ahkeria. Pieneksi maaksi Virossa löytyy valtavasti lahjakkuutta. Jos virolainen ei tänä päivänä tee työtä, hän putoaa, Merike sanoo painokkaasti.

Kun Viro itsenäistyi kymmenkunta vuotta sitten, ihmiset luulivat että nyt koittavat paremmat ajat, mutta varsinkin 50-60-vuotiaiden elämä huononi.

– Suomalaiset matkustavat ulkomaille ja syövät hyvin, mutta samanikäisillä virolaisilla on vaikeaa. Toisaalta, vaikeissa oloissa ihmisen lahjakkuus ilmenee.

Kolmikymppiset ovat Viron yritteliäintä väkeä. He juuri kunnostavat vanhoja huviloita Nommene kaupunginosassa tai perustavat yrityksiä kuten Meriken pojat.

Merike suree erityisesti nuorten taiteilijoiden asemaa.

– Taiteilijat elävät sillä, miten he saavat töitään kaupaksi. Se on hyvin epävarmaa.

Meriken omia töitä ostetaan paljon ulkomaille. Suomalaisturistit eivät juuri uhraa rahojaan arvotekstiileihin. Eivät uhraa muuten varakkaat virolaisetkaan, jotka ostavat mieluummin kuvataiteita. Merike soisi osan töistään jäävän kotimaahan.

– Uskon, että työni päättyvät joka tapauksessa hyvään ympäristöön ja tuottavat ihmisille iloa, hän sanoo toiveikkaana.